„ЗАСТАВА“ излази редовно средом, петком и недељом на целом табаку а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у сребру)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 47. У Новом Саду у среду 26. марта (7. априла) 1886. ГОДИНА XXI.

САБЉАШКО МИНИСТАРСТВО.

Београд 24. марта.

Дуго је чекао краљ Милан на савет. И већ неколико дана лебдило је Ристићево министарство између неба и земље, кад у у суботу стиже абер краљу, да ће његовим „пријатељима“ бити јако жао, ако не остану и даље напредњаци на влади. Њина воља, њему је заповест. Нашао је дакле начина, те онемогућио Ристића а дозвао напредњаке.

Но шта кажем ја?! Ново министарство није толико напредњачко, колико сабљашко и војничко. Три виша официра увео је он у кабинет: Хорватовића, Топаловића и Франасовића. Па шта је најглавније, Хорватовић, садањи министар војни, остаје уједно и врховни заповедник војске. Тога нигде у свету нема, то значи: цела српска војска ушла је у ново Гарашаниново министарство.

Шта се ту може више рећи? Краљ је увидио, да је жеља његових пријатеља „са стране“, да остане Гарашанин, ал је увидио и то, да би он поред Гарашанина био веома несигуран, јер је судар неизбежан. И краљ Милан, који је показао и доказао, да се он врло лоше зна бринути о народу, показао је сад и опет, да се зна врло добро бринути за себе. Отуда је увукао у министарство толике сабље, па као што рекох и целу војску.

Е дакле, сад се може почети. Начин владања биће крут и осоран, увешће се управо рећи војничка диктатура. Ако се народ макне, ту је богме војска, ту су генерали и пуковници-министри; краљ се ни мало не боји.

Ново министарство не значи дакле ни мање ни више но објава рата народу. Ново министарство не значи ни мање ни више, но да Србија није више српска, већ да преко краља Милана владају њоме други. Ново министарство не значи ни мање ни више, но да се краљ Милан узда, да ће српска војска, српски синови, клати и убијати народ, кад год се то краљу прохте. Иначе до оваког министарства не би могло доћи.

Ја не знам још какав је утисак произвело то ново министарство на народ, ал сигурно није добар. По Београду не може се ништа судити. Београд је несрећа Србије, ту силни људи живе од шпијонства и лиферација, ту су силни трутови, којима је све добро, само кад у њих не дирају. Београђани су увек вољни да приређују бакљаде. Они то чине Христићу после покоља у Зајечару; они то чине краљу кад се врати са Сливнице, они спремише бакљаду Ристићу, па се може још и то десити, да ће тим истим бакљама приредити бакљаду — Гарашанину.

Но народ у унутрашњости Србије, трпи, али добро мотри. Њега је издала његова интелигенција, но опет зато, српски сељак умео је увек до сад сам да помогне себи, па ће без сумње помоћи себи и сад. У историји нема примера да је један човек, или неколико људи, овако осорно газио народна права за дуго. Па то тек ваљда неће ни сада бити.

Да ће ово сабљашко министарство у свој непристрасној Европи изазвати непријатан утисак, о том нема сумње. А шта да кажемо тек о Русији? Кад је краљ Милан хтео руске кругове да дражи, он им је послао Хорватовића као српског посланика у Петроград. Сад га поставља за министра. Хорватовић и Гарашаним значе, да краљ у овај мах хоће још мање да зна-де за пријатељске одношаје с Русијом, но до сад. Он ће ићи куд је пошао, ићи ће путем несрпским, путем, који му означују његови „пријатељи“ а Србијини противници. Нек верује ко хоће, да ће то народ у Србији дуго мирно гледати, ми не верујемо. Тешко је чекати, ал живи били па видили.

J.

Разговор с генералом Игњатијевом.

Петроград 13. марта 1886.

Пре неколико дана јавио сам вам, да ћу мој разговор, ког сам с генералом грофом Игњатијевом имао, саопштити. Други послови препречише да то досад не учиних.

У опште држало се, и веровало се, да је уплив, и поверење генерала Игњатијева код цара као и руског друштва опало. Неко време тако је изгледало, пак како генерал доста, и то знатни противника има, то се на све стране бушило, да се углед и поверење генерала омаловажи. На другом месту, и другим државама то је можно, али у Русији никако уз мале погрешке, које је генерал можда за време последњег рата учинио, његове су заслуге велике и признате. Њега највећма сравњују покојноме Аксакову, јер је он жарки руски патриота и велики пријатељ и поборник славенске узајамности. Разлика је у Аксакову и Игњатијеву та, што је Аксаков као приватан и неодвисан човек, к томе као новинар, по своме осећању и убеђењу писати, радити и говорити могао и смео. Генерал Игњатијев је увек био званична личност, те се јавно истицати није смео. Они људи, који су генерала Игњатијева и његов рад пратили, причају, да никаква народног и славенског рада нема, у коме Игњатијев неучествује, он је свагде и свуда.

Он сам сачињава већ читаву војску за руске противнике, исто онако као што је и покојни Аксаков за њих страх и трепет био. Дипломатску вештину, хитрост, јаки ум и разум Игњатијева сви добро познају, пак и сад кад се генерал у државне послове, што се спољне политике тиче, не меша, то се опет са свију страна добро на то пази, што и како Игњатијев о којој ствари мисли? Већ је многим познато, да и цар Александер Игњатијева често призива, и да се с њим о многим стварима саветује. Већ за то, и што генерал у сваким јавним и друштвеним пословима учествује у генералској униформи, као почасни члан словенског друштва, као председатељ „судејство руске трговине, промета и пловидбе“ и као члан разни други друштава, то је Игњатијеву цена високо скочила, а најпосле што као члан државног савета, и као председник разних комисија у истом државноме савету увек велику реч води, и са својим предлозима продире, стекао је он свуда тако поштовање, да му и највећи противници способност признавају.

Ја сам генерала често у разним друштвима виђао, али од неког времена увек је у великом послу и врло је мучна ствар на само га наћи и с њим опширније зборити. Често сам испред његова стана пролазио, али увек стоји сијасет каруца пред кућом а то је знак, да их много код њега у посети има.

Неки дан ухватих згоду, и упитах генерала кад би могао доћи, и кад би ме примио, јер би волео од њега многе дневне и наше славенске ствари чути?

Генерал ми рече, најзгодније дођите у 8 сахата рано, јер онда никога нема, и моћи ћемо до 9 сахата говорити.

Тако је то и било, и ја се упутим у 8 сах. у генералов стан. Док сам дошао, слуге ме у генералов кабинет уведоше, где је и генерал за својим писаћим столом седио и хрпе артија преметао. Одмах смо отпочели разговор.

Почели смо о Србији и Бугарској говорити. Он ми рече: Сећате ли се, што сам вам пре 2 месеца говорио, како ће се мир између Србије и Бугарске закључити и је ли онако било како сам вам рекао? Генерал настави: Ја и опет жалим и проклињем онај несретни рат, као и бугарски преврат, јер то није био славенски рат, нит је био уперен у прилог Србима, Бугарима и Словенима. Израчунајте, колико је година од како су словенски народи у опште а они на југу засебно, своју самосталност и политички живот изгубили? Узмите и то, како је код свију других народа 19. век себи пута прекрчио; пак како се племе уз племе, као брат уз брата групира, и како су се сви народи окром Словена зближили и значење постигли. Словенска племена била су увек играчка у туђим рукама, и њихови противници знали су их на племенске називе и вере разделити и једног против другог пострекавати. Има словенских племена, који још под туђином робују, и који ни једног солдата, нит једног топа немају, али зато једно племе на друга режи, и мало не достаје да се у коштац ухвате, а понајмања им је брига, како би се сложили, и на своме бољитку радили.

Тако је и са Србима и Бугарима; та два братска народа тек што су својим животом проживкарили, заборављају што је некад било, и што би код њихове неслоге могло опет бити, не мисле, како би се измирили и споразумели, пак заједнички и договорно своју мисију вршили.

Нико од нас Руса радије гледао не би, да се Срби и Бугари, као два братска словенско-православна племена развијају и напредују, и да ону мисију врше, коју им је сама природа дала. Ти мали народи губе се у малим и ситним стварима, они се за поједина села и округе такмаче, а на читаве покрајине своје рођене браће заборављају.

Мени преговарају, да сам више Бугарима, него Србима наклоњен, и многи ме коре са свето Стеванским миром, који се није остворио. Придодајем, да сам у ономе договоре више бугарске него српске интересе пред очима имао, али сам данас потпуно уверен, да би онај исти свето-Стевански уговор за Србију повољнији био, него што је берлински трактат. У Берлину Русија није могла ништа друго радити, окром да се од други сила оцепила, и пустила да онако буде како друге силе хоће, или да купи другу војску, пак да на ново ратује, и то с њих више.

Нек Србија проучи, што сам јој ја у свето Стеванским миру обиљежио, а што су јој његзини данашњи пријатељи дали; а што су јој узели? Да је Босна онако остала, како сам ја хтео, то би данас већ Србија у Босни седила, као што би и у старој Србији господарила.

Ја сам подједнако увек српске и бугарске и бугарске интересе бранио, и за исте се увек, као за рођене руске заузимао. Кад је бугарско црковно питање решавано, зар би га Бугари икада без Русије решили и свршили? Кад је било српско питање о градовима, то је Русија опет ту ствар као своју рођену потпомагала и посредовала.

Русију се приговара, да се у унутрашње српске и бугарске ствари меша, а ја бих рекао, да се никако не меша, и да би по те народе далеко боље било, да се Русија збиља меша, јер не би било што се догодило.

Ја упитах генерала, како он сад ствари у Србији замишља? Генерал: знам да добро није, нит ће бити, јер је на Србији већ терет ког се тако лако опростити неће, пак била влада, које му странке драго.

„Мени је“ рече ми генерал, „најжалосније што је, како ми се чини, и српска војска занемарена. Ја знам и познајем српско јунаштво,

ЛИСТАК.

СТАЊЕ РАДНИКА НА ЗАПАДУ

Наступају пријатни дани пролећа, плаво небо је много лепше, време се чисти, па је ипак нешто загушљиво у ваздуху. Већи догађаји, који прете толико „сталном“ миру Европе избијају на површину..... Оно севање из даљине, које нам предсказује буру идућег столећа, обасјава цео свет и ми осећамо како дршће, љуља и цепа ово остарело друштво. Јад, невоља и сиротиња подигли су своју главу. Изнурени радници, потиштена сиротиња, голи пролетаријат, коме је снага и ум у окове спутана, траже оно што им као људима припада. Није то лењи „олош“ и људски „измет“, који пустоши по улицама европских престоница, већ то су радници, чије су руке очврсле у трудном, мучном раду.

* * *

Енглески радници и Ирци су потиштени, осиромашени. Немају постојбине, већ лутају као гоњено зверје. Гладни, жедни, голи иду по улицама и траже хлеба. Раднички немири и скупови у Манчестру, лондонском предграђу, Сити-у и т. д. уверавају нас о томе.

Није боље ни у Француској, па ни у Белгији. Свугде јад и невоља. Рад и крвави зној подигли су песницу против неправедног исисавања. Од радника су постали робови, а фабричари су власници тих робова. У Белгији је дошло до отворене борбе. Радници су тражили зараде. Француска и белгиска влада им је попустила и она им пружа уступке. То је доказ више, да је правда на страни радника. У Француској се скупљају прилози и даје се рад безпосленим радницима. А у Белгији је влада обећала, да ће градити жељезнице и зграде, те ће ту радници добити заслуге.

Изгледа ће можда чудновато, што су се радници латили насилних мера само да дођу до циља. Но то ће постати донекле разумљиво, кад помислимо шта су радници морали трпети од својих власника фабричара. Ми ћемо неке ствари ради примера овде навести, те ћемо добити округлу слику о радничким мукама.

* * *

У Француској у Декасвиљским рудницама обуставили су радници свој рад и тражили су повишице своје плате. Власништво рудника, које се састоји из јаких француских капиталиста, мислило је да ће лако утишати овај „страјк“. Изгонила је раднике из рудничких станова и оставила их да скапавају од зиме са својом нејаком дечицом под ведрим небом. Но тај нечовечан поступак није уродио плодом. Радници нису хтели да попусте, јер нису вољни да проводе свој јадни век у онаким приликама као пре. Спомињемо само да су својим радом једва толико заслуживали да се могу хабено оденути и мало заранити. О каквој уштеди за случај немоћи и болести није могло бити ни говора. Па ни зарада, коју су крвавом муком заслуживали није била у новцу исплаћивана, него у неким плеханим маркама.

Један радник добије н. пр. 4 франка зараде и то у плеханим маркама. За те марке неможе да добије ван фабрике ништа, већ мора да се за своје новце трује јелом и пићем по чивутским гостионима, које стоје у свези са фабричарима. Одело, јело и пиће у далеко бољем квалитету добили би радници ван фабрике, ал то не могу да чине, јер се плехане марке не примају за новац. Да им се зарада исплаћује у новцу наш би радник имао доиста заслужених 4 франка, а овако у маркама не репрезентира му зарада ни 2 франка! Осим тога поступали су надзорници и чиновници са радницима на најсуровији начин. Закидали су им зараду, отпуштали их у невреме и т. д.

Још су већи узроци, који су навели белгијске раднике да стресу са себе то кињење. У фабрике и руднике увели су нове справе, те је остало много радника без посла. Ови су прошле целе зиме били изложени свакој елементарној непогоди, трпећи глад и невољу. Држава, па ни капиталисте нису им притекли у помоћ, већ су их оставили да као оно вуци и лисице умиру по замрзнутим путевима од глади. Осим тога снизили су плату и оним радницима, који су остали у послу, те су ови дошли у тај грозан положај, да често нису имали шта да једу. У стакларским творницама којих у Белгији има толико много уведене су техничке машине те се потреба радничких снага умалила, и опет је хиљадама радника остало без заслуге. И сами белгијски листови признају да влада за раднике није ништа учинила. Тамо се нису извеле ни најпримитивније реформе у друштву. Ни влада ни сабор нису на том путу ништа учинили. Жене и деца преоптерећени су послом. Рада 12—15 сати дневно, мала заслуга, а никаква политичка права, то је све што „има“ белгијски радник.

И зар је онда чудо што су настали немири? 50.000 радника остало је без рада и они су у своме огорчењу, које је већ прешло у надчовечно беснило, нападали на фабрике рушили куће и руднике, убијали су своје газде и дошли у сукоб с војском. Дакле место леба куршум. О догађајима приликом ових немира било је доста писано у нашем листу, па овде спомињемо само да је пало стотинама радника и војника у сукобима и да су радничке жене, кад су радници малаксавали стали на чистину, да обране лешеве својих несретних мужева и деце, који су и опет наглашујемо били — људи. Немири су начинили на милијоне штете, што се све могло избећи да се са радницима није поступало као са скотовима.

И сад завршујемо овај опис радничких немира, који су истина многу вредну руку учинили немоћном, а држави проредили редове поштених и вредних људи. Корист је од ових немира по раднике та, што им обећаше, да ће им поправити стање, ал да је та корист пролазна, то нетреба ни да говоримо.

До год се ово садање труло друштво не преустроји и не постави на здрави темељ, дотле нема спаса за оне, који су научили да од свога рада живе.

И. И - ћ.

познајем српску историју, и у радости пливам, кад се сетим како су српски јунаци под Карађорђем и Милошем за своју слободу војевали и како српски народ у опште никад престао није за своју слободу војевати и борбу водити. Српски народ чинио је чуда и онда, кад је дрвене топове имао, и био је ужас за своје противнике. Српски народ где га год има, сачувао је своју прадедовску веру, своју народност и обичаје, као што је увек славенску узајмност подржавао, и веран јој остао. Ја ценим српски народ као јуначко племе, и као најјачи славенски огранак уз наше руско стабло. Уважавао сам српски народ увек, као јуначко славенско племе, које је пре неку годину толико смелости имало да још увек силној Турској рат објави и борбу отпочне. Ја и опет држим и верујем да ће српски народ у пркос погрешкама, које су учињене ипак свију мисија вршити, и да ће српска војска код одбаца, што српскоме духу не прија, онака бити, какова је била српска народна војска, која је у почетку овога столећа, свет удивила и изненадила!"

Надаље упитах ја генерала, како сад српско-руски одношаји стоје, и да ли је какво зближење приметио?

„Одношаји између званичне Русије и Србије нису сво време прекинути нит поремећени били. У Русији негодовала је влада и руско новинарство, као и руско друштво осуђивало је српску владу, што је против својих сопствених интереса онаким правцем ударила. У Русији знали су да онако интимност с Аустромађарском, а пркосећи Русији, самој Србији штету нанети мора. Русија није ником конкурент у грађењу жељезница или пружању зајмова, јер и у Русији туђи капитали жељезнице граде, и зајмови се контрохирају, али је било случајева да су и вешти финанцијери пострадали, а да они финанцијери, пак и мале државе, које новчаним операцијама веште нису, само штетују. Ја држим да је друштвени дуг за Србију највећа несрећа, као што ће јој и гвоздени путови за дуго а можда на увек само штету а никакве користи доносити. Русија нема ни данас ништа против тога, што се српски краљ и српска влада с суседном државом пријатељи, ако то српским државним и другим интересима одговара, шта више, Русији никад мрско било неби, да је свако славенско племе у стању на својим сопственим ногама стајати, и самостално ковач своје среће бити, и да Русија никад повода и узрока нема, у те се послове мешати. Јели српски краљ и влада дошла до убеђења да им задњи пут не ваља, то ја незнам.

Прешли смо на Бугаре и Бугарску ствар, и генерал Игњатијев настави.

„Ја сам Бугаре од пре познавао. Још пре рата занимао сам се, да на црковном и просветном пољу тај народ напредује, и да се туђег притиска ослободи. Кад је руско оружје успело и кад је Бугарска онако каква је постала, и кад онако није могло бити, како смо ми Руси, а засебно ја за Бугаре и Бугарску желио, то сам држао, да је темељ положен, и да ће Бугарска код прве згодне прилике оно постићи, што јој по Богу правди и правици припада.

Никад неверовах, а и данас ми се смешно и чудно чини, како се Бугарина наћи могло који би без знања и споразума Русије нешто учинити и подузети могао, да се она мисао оствари коју је Русија заснована, и која 100.000 Руса стоји? Знао сам да је велика погрешка учињена, што је у Бугарску за кнеза човек дошао који бугарскоме, славенскоме и рускоме делу одан и предан није, и који ће, као што се ето и види, против тих интереса а у прилог не славенским интересима радити. Ја сам држао, да се иначе разборити бугарски народ и родољуби којих у тој земљи има, никад на ништа сагласити неће, нит ће тај њихов кнез икакву штетљиву и пакостну политику уперену против Бугарске, Русије или Славенства играти смети.

Непријатељи Бугара, Руса и Славенства тако су вешто оперирали, да бугарски народ увере, да му је Русија непријатељ, а тај бугарски кнез пружа руку највећем бугарском противнику, и на срамоту Бугарске и деветнаестог века са склапа истим алијанцију, и предаје бугарску војску, како ће код прве згодне прилике славенску и хришћанску браћу клати. Русија и ако је увређена, опет то дозволити неће, да на бугарски народ та срамота падне. Кнез Батенберг и његови данашњи саветници могу се у својој грозничавој несвести упирати, и све што им је воља употребљивати, Русији пркосити и њено достојанство вређати и унижавати, Русија има у виду интересе бугарског као словенског и хришћанског народа, и никад дозволити неће, да се Бугарској нешто догоди што би њену слободу, или достојанство бугарског народа у опасност довело. И ако међу Бугарима покварених људи има, то сам ја уверен да има искрени родољуба, и поштених људи, који ће увидити, на каквом се штетноме путу налазе, пак ће свему крај учинити и Бугарску од таког кнеза и пропасти избавити!?"

На моје питање: какви су одношаји између Германије и Русије. Генерал рече. „Не знам, јер се сад у политичке послове не мешам али бих рекао да су одношаји доста пријатељски, бар привидно, а и нема питања који би заплете изазвали!""

Како се у Русији поступак Бисмарка против Пољака у Познанској узима?

Генерал. „С Пољацима нигде добро не стоји, нит се с њима иначе може. Ја држим да је данас стање руски Пољака далеко повољније него оних у Немачкој и Аустрији. Русија имала је увек поштене и искрене намере за Пољаке, и било је време кад су Пољаци у Русији све имали, своје школе, своју војску новце и важише као држава у држави. Пољаци не бше с тим задовољни, јер је за њих доста, ако им попа или когод други нешто пришапта, и неосврћући се на последице, метнули су све на коцку. Они ни данас о славенској узајмности неће ништа да знају, и ако су славенска племена за ту идеју нешто учинила Пољаци баш ништа, јер се они од свога сепаратизма одрећи не могу.

Можда ће их Бизмарк научити да Словени буду, а у Русији, и ако ништа у њихов прилог у Немачкој учинити ие могу, ипак их у њиховом положају жале!"

А какви су одношају између Русије и Аустрије?

Генерал. „Ја мислим да најбољи нису, и да ће до расцепа доћи Аустријанско новинарство вређа Русију, а аустријска дипломација демостративно се меша у ствари на Балкану. То све могло би Русију побудити да се с Аустријом сукоби, и ако се то за сад не жели. Што се мене тиче познајем добро Аустрију и не страхујем ако би Аустрија на истоку напредовала, јер ја знам, да то Аустрија задржати неће, и да ће то слабија бити, што се више у словенске земље шири!"

А шта ће најпосле с Босном и Херцеговином бити?

Генерал „Аустрија држи, и тако ради као да су те земље њезине, а ја држим да би се она и преварити могли. Учињена је погрешка, што су јој те земље без икакве контроле предане и што се није време одредило, кад би она исте оставити имала. Без приволе Европе и оних велесила, које су берлински трактат подписале, Аустрија те земље присвојити неће, а ја не знам, да ли ће она ту приволу добити, држим да се Русија на то сагласити неће, пак да друге велесиле и пристану, окром да се на Балкану све преиначи. То све што вам рекох, то су моји назори и ја тако на ствари гледам, а како у дипломатској кујни изгледа, то ја не знам!"

Без тога свега говорио сам с генералом о још разним стварима, о нашим словенским одношајима, говори генерал врло одушевљено, а узбуђено онда, кад се о погрешкама данашњи политичара на Балкану говори.

У опште држи се, да ће пре или после време доћи, кад ће цар Александер потребу увидити, да генералу Игњатијеву послове спољне политике повери, и онда ће ствари мало другим правцем ударити. **Т.**

Полу-нотабилитетство.

I.

Не видим још пламен, али видим дим... И тај је дим све гушћи, све несноснији. Он се диже поврх оног места, на коме је до пре кратког времена лизао паклени пламен. Пожар је до душе угушен; људи се одануолом душом разишли кућама, али дим.. дим. Можете ли ми замерити ако зазвоним на ватру; је ли претерано ако у мојој души превлађује страх, да тај пожар није још сасвим угашен? И одиста, није угашен. Пламен се само угасио, али је остала још многа жеравица, да тиња испод гарништа. Сада се пуши, страх ме је, да не ухвати нову зграду.

Ја говорим овде о нотабилитетском пожару; говорим о оном несретном пламену, који је 1884. године лизао на све стране, те нам хтео да сагоре све оно, што је назидала прошлост. Мало је требало, па би остали без политичког крова, а данас би се крили под туђим „политичким плотом"; увијали би се у какав стари Тисин огртач.

Но ви се можда не плашите тога? Ви можда мислите, да сте упознали зверку, па вам сад није опасна? И ја сам тако мислио, али се љуто преварих.

Хоћу да вас подсетим на оно доба, када се лане спремасмо да загазимо у изборе за народно-црквени сабор. Једва 17 месеци беше протекло од нотабилитетства, једва се стишасмо мало од узрујаности и борбе: када се опет измешасмо с онима, који су по српским кућама бацили несретну клицу, а обмануше толики свет.

Не изричем оштру осуду над онима, који су онда викали: „Максимовић, Касапиновић, Ђурђевић..." Онда је то било питање поверења. И одиста! Било је помало разлога, да ће творци нотабилитетства прегнути, да с целим осталим народом бране школу и цркву, повређено народно право и автономију. Та за бога: у часу најтеже опасности, зближиће се и удружиће се све, што има још ма и мрвице поноса и осећаја!

Но тако нису мислили сви. Тако није мислила већина нашег народа. У часу најтеже опасности веома је опасно чинити покушаје. „Ко те једаред омане нек падне грех на његову душу, ал ако пустиш да те и по други пут омане, заслужио си да грех на твојој души понесеш" — вели нам народ. И зар се може лако веровати онима, који су већ једаред изневерили? Тако је мислила огромна већина, па тако и ја. И ја нисам могао да кличем по „Застави": Касапиновић, Максимовић, Ђурђевић".

У „Новом Саду" сазвао је онда г. Миша Димитријевић неколико људи и ти рекоше: „Ми смо сад одбор". У том одбору био сам и ја. Већина је решила, да се препоручује Максимовић, Касапиновић, Ђурђевић ит.д. па да се тако и пише. Ја нисам то могао учинити, и само ми се перо бунило да испише те речи. Тада сам проглашен за самовољу, који не слуша. А у „Срп. Колу" довикнуо ми је јавно г. др. Вучетић, да су ти људи више урадили, но што ћу ја икад урадити.

Признајем, ал ја их не могох препоручити. Не хвалим се данас, што је будућност показала, да сам имао право. На народно-црквеном сабору је изашло на видик, да су сви чувенији „нотабилитети", нарочито г.г. Касапиновић, Ђурђевић, Ж. Богдан и други, радили у прилог Герману, борили се свима па и мучким средствима за то, да не дирамо „његову светост" — „патријара". И опет велим: не хвалим се тиме, што сам онда био мишљења, да треба да будемо умерени у попуштању према умерењацима. Та могло се десити, да ти иначе интелигентни људи, поведу на сабору коло у добром правцу. Довде дакле попуштам, довде нит урачунавам што себи у заслугу, нит другима у зло.

Ал дође и дан, кад се нека господа нотабилитети показаше као гадни политички швиндлери. Г. Стојачковић и неколико његових другова не уђоше у клуб народне странке, не потписаше, да ће тражити, да се Герман уклони. Али г. Ђурђевић, Ж. Богдан и други, увукоше се у клуб нар. странке и потписаше то, а кад тамо, они узеше Германа бранити.

У низу чланака, које сам написао у „Застави," под насловом: „Сабор у неглижеју и фраку," изнео сам и описао то ново вероломство наших „нотабилитета." Изнео сам, како је г Ђурђевић јадним и гадним застрашавањем, дошао био у клубу до већине, и да се то није разбило, већина би још метаписала пред Германом. Г. Ђурђевић са друговима ушли су у туђе редове не да се боре, но да у згодном трепутку повичу: „бегајмо, повлачимо се," и мало је фалило, па би већина уз њих — узмицала. Овакав „маневер" је тако низак, тако гадан, тако подал, да му нема равна.

Па шта се десило три дана после тога? Г. Вучетић и другови упињаху се из све снаге, да баш Ђурђевића увуку у саборски одбор, да му поверe место на „мртвој стражи" и да га уздигну у народу. Срећом је већина клуба тај чудноват захтев — одбила.

Онда, кад сам први пут у „Застави" о томе писао, изјавио сам ово: „То попуштање, та неодлучност, побуђује у мени велику зебњу. Ако ми не будемо умели да отклонимо трулеж из наших редова, врло ћемо брзо осетити, да смо и сами окужени. Лепо би било искупити све у заједницу, јер нас је доста убијала неслога. Али није право да нас убије ни слога, управо заједница са политичким злом. Народна слоб. странка доживила је нотабилитетство, што не беше никога да почисти трулеж и отпадке. Па гле данас, трулеж не само што се не чисти, но се силом увлачи. Нека се дакле нико не чуди, ако се у нашој средини појави ново зло."

О тој сам ствари обећао у згодно време опширније писати, јер видох, да је опасност велика. Па ево на жалост, дође време да о томе пишем пре, но што сам и мислио. Ако баш и не лиже пламен, оно се дими и пуши; — крајње је време дакле, да будемо на опрезу. **Ј. Т.**

Вести из места и са стране.

☛ Због јучерањег празника Благовести, излази овај број на по табака

Да ли опадамо бројно? Пишу нам из Српске Кларије:

год. 1881.	родило се	153,	умрло је	74
„ 1882.	„	140	„	143
„ 1883.	„	152	„	92
„ 1884.	„	161	„	98
„ 1885.	„	130	„	103
Свега	„	736	„	510

Дакле за прошлих 5 година родило се више 226.

„Неуспех у помађаривању!" то су речи, које толико пута прелете преко усана мађарских шовиниста. Они увиђају да им рад не сусрета успех, ал' то ипак врло ретко јавно признају. Ал' сада су и то учинили. У неком немађарском месту Горње Угарске отвори се школа са мађарским предавним језиком, а шовинисте су нестрпљиво чекале како ће немачке малише полазити у мађарску школу. Но Немци, за које је иначе помађаривање врло привлачива ствар, узјогунише се сада и не послаше своју децу у школу. Сад их власт почела глобити а шовинисте не могу да се начуде одкуд се Немци одупреше навали помађаривања — Још нешто. У Лугошу и Карансебешу позивају се парничне странке на немачком и румунском језику у општ. суд, јер мађарски не разуму. С' тога је у логору шовиниста настала грозна кукњава. Веле да треба стати на пут раду румунске ириденте и пангерманских агитатора.

Суђења у Србији. „Н. Б. Дневник" пише: „На дан 26 о. м биће у Јагодинском суду претрес и суђење Милије Миловановића бившег народног посланика за срез темнићски, због велеиздаје."

Атентат на министра. Из Пловдива брзојављају, да је бивши министар Бурмов у близини вароши од осам особа нападнут и тешко рањен. Држи се да је овај атентат учињен из политичких обзира. У грађанству влада велика узрујаност.

Кратке вести. Богдан Залески велики пољски песник умро је. — У Крчедину на Дунаву украдено је из каменоломског магазина 384 патрона динамита. — Словачки родољуб Осиковски умро је. — У Милану је била демонстрација за Оберданка и против Аустрије. — У Лондону ће се отворити маја месеца индијска колонијална изложба. — Из тршћанске банке проневерено је 37.000 фор. — При општинским изборима победили су антисемите. — Мидицинар евангелик Кошмински прешао је у јеврејску веру. — У Бугарској појавила се говеђа куга и богиње. — У Сарајеву је одслужена прва служба на мађарском језику. Па зар онда помађаривање не — „напредује." — У Њу-Јорку ће се основати чивутски универзитет.

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ".

Сомбор, 24. априла. (Касно стигло за прошли број.) Јуче незаконито и насилно спроведен избор трећине општинара без суделовања српске народне слободоумне странке. Партаја Нике Максимовића покренула сав званичан апарат, конференције у варошкој кући држане, варошки пандури лепили дан пре плакате по салаши, на дан избора гонили народ на гласање. Са највећим напрезањем не могоше ни трећину бирача довести, с тога гласаше многи по два три пута, те тешком силом од 853 гласа гласаше 415.

(Стигли 25. марта у вече.)

Београд. Министар спољних послова Франасовић управио је приликом свога ступања у звање окружницу на заступнике Србије у иностранству и на заступнике сила у Београду у којој се потреба мира наглашује.

Цариград. Конференција сила трајала је три четврти сата. После говора турског министра спољашњих послова Сајид-паше потписао је председник заједно са свима опуномоћеницима сила записник, у којем се одређује петогодишње именовање гувернера Источне Румелије.

Атина. Седница коморе прекинута, без да је донела какав закључак. Изгледа као да је већина уз владу. У Кормипу било ратоборних демонстрација. Ово се очекује и из осталих крајева.

Задар. Намесник Далмације Карнаро умро је.

Српско народно позориште.

(Недељни ред позоришних представа.)

У четвртак 27. марта: **„Мамица."** Шаљива игра у 3 чина, написао Е. Сиглигети, за српску позорницу удесио А. Хаџић.

ОГЛАСИ.

ШПЕЦЕРАЈСКА ТРГОВИНА

ЈОВАНА С. МИЈИЋА

У МИТРОВИЦИ

потребује два млађа помоћника, који могу одма ступити. 1—3

ГВОЖЂАРСКА ТРГОВИНА

Љ. Е. ПАНАЈОТОВИЋА И СИНОВА

У РУМИ

потребује два шегрта и једног вештог млађег спомоћника, ступити могу одма. 1—3

Власник и издавалац Милица Томић рођ. Милетић. Одговорни уредник Јаша Томић. Српска штампарија дра Светозара Милетића.